

فصلنامه علمی (مقاله علمی-پژوهشی) جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال دوم، شماره چهارم (پیاپی ۸)، زمستان ۱۳۹۸، صص ۷۸۳-۷۷۰

بررسی چالشهای همدلی و همزبانی در مبانی حقوق شهروندی انقلاب اسلامی ایران

اسکندر جعفری نوروبان^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۹/۲۰

دکتر محمد افاربهرست^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۱/۲

حمیدرضا جمالی^۳

چکیده:

با توجه به کرامت انسان در جهان‌بینی الهی (خلیفه‌الهی) در بر گرفته از مجموعه وظایف اعم از حقوق، تکالیف، برای تمامی اعضای جامعه (مردم، جامعه مدنی و دولت مردان) در چارچوب قانون اساسی می‌باشد. و نتایج ارتقای سطح تعاملات انسانی (حقوق شهروندی) میان اعضای جامعه از حیث روابط درونی به همدلی و همزبانی و روابط بیرونی به حاکمیت ملت بر دولت بستگی دارد. بدین‌سان بنا به موضوع سؤال مقاله، در بررسی عللیابی مبنای چالشهای همدلی و همزبانی در میان مردم با دولتمردان با روش تحلیلی (نظریه‌های عقلانی) با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و رسانه‌ای پس از تعیین و تبیین مجموعه ملاحظات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و اخلاقی، بنا به نتایج به عمل آمده: رفتار مناسب علوی در سطوح چهارگانه اخلاقی صورت می‌گیرد، که رفتار اخلاقی در عرصه سازمانی تحت تأثیر سطح اجتماعی به عنوان بزرگترین بخش؛ سطح قانونی برگرفته از قوانین و مقررات که بخش وسیعی از اخلاق سازمانی محسوب می‌شود؛ سطح سازمانی دستورالعمل‌ها اعم از آیین‌نامه و بخشنامه‌ها و سطح فردی (ارزشهای شخصی افراد) از علل‌های مبنایی شکل‌گیری همدلی و همزبانی ملت با دولت مردان می‌باشد.

کلمات کلیدی: انقلاب اسلامی، حقوق شهروندی، همدلی؛ همزبانی.

^۱ گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهرضا. jafarimorteza100@gmail.com

^۲ استادیار، گروه علوم سیاسی و روابط بین الملل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا (نویسنده مسئول) aghareb@yao.com

^۳ استادیار، گروه حقوق، واحد شهرضا، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرضا، ایران hamidrezajamali191966@gmail.com

همچنانکه انسان موجودی اجتماعی است و بنا به نیاز او به ارتباط با دیگر افراد، در صورتی که ما بتوانیم از زاویه دید خود طرف مقابل به مشکل‌های او بنگریم احساس تنهایی را از او گرفته و به عمیق‌ترین و ریشه‌دارترین نیاز آن (همدلی و همزبانی^۴) که احساس ارزشمند و مهمی برای انسان است پاسخ مثبت داده‌ایم. بدین سان ارتباط درونی و همزبانی، سنگ بنا و ثبات جامعه انسانی است و مبنایی است برای شکل‌گیری فرهنگ به عنوان حسیضه زبان و یا تمایز جوامع انسانی، که در چنین موقعیتی بابرخوردار شدن از هویت اجتماعی و یا عضویت در جامعه در بر گرفته از هویت قراردادی و اکتسابی و ایجاد پایگاه و برخوردار شدن نقش اجتماعی، برای تمامی اعضای جامعه لحاظ می‌شود. و سپس با مجموعه به هم پیوسته از وظایف اعم از حقوق، تکالیف و مسئولیت‌ها و تعهدهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، برابر و یکسان برای تمامی اعضای جامعه، تبیین‌کننده مفهوم حقوق شهروندی می‌باشد. و حقوق شهروندی مهم‌ترین اصل و رکن حقوق اساسی هر جامعه‌ای به شمار می‌آید، که با مشارکت فعال و گسترده تمامی عناصر جامعه (مردم، جامعه مدنی و دولت مردان) در چارچوب قانون اساسی تحقق می‌یابد.

در این راستا قانون اساسی مبین و معتبرترین منبع حقوق اساسی هر کشوری است و در بردارنده هدف‌ها، آرمان‌ها و ارزش‌های حاکم بر آن جامعه است. بدین سان اصل دوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تبیین‌کننده اصولی‌ترین اصل‌های نظری، اعتقادی و تعیین‌کننده جایگاه شخصیت انسان در جهان بینی الهی و قانون‌گذاری مبتنی بر قرآن کریم، شریعت و سنت علوی می‌باشد، که همینک انسان از منظر قرآن نه تنها دارای حقوقی است، بلکه برخوردار از امتیازاتی است که او را تا مرز خلیفه اللهی پیش می‌برد. از این رو دایره منزلت و کرامت انسان، از انسان شناسی غربی (مادپرگرایانه) به لحاظ حقوقی و تکالیف اجتماعی عمیق‌تر و گسترده‌تر می‌باشد. بدین ترتیب در حقوق شهروندی به استناد منبع اسلامی، تبیین و بررسی هر کدام از مفاهیم در مبانیکفتمان، روش‌شناختی و مراحل تحقیق می‌بایست زیر بنای آن، بدون ترک و جرح و تعدیل حفظ شود و از ابطال روش آزمودنی و ابداع معنی مصون نگاه داشته شود.

بنابراین باتوجه ناهنجاریهای اجتماعی جامعه اسلامی ایران از جمله انشقاق و حاد شدن فاصله طبقاتی در جامعه که بنا به اهمیت موضوع، سال ۱۳۹۴ از طرف حضرت آیت‌الله خامنه‌ای سال همدلی و همزبانی دولت و ملت نام‌گذاری گردید. بدین سان در این بررسی در صدد علل‌یابی مبنایی چالش‌های همدلی و همزبانی دولت مردان با ملت با روش تحلیلی (نظریه‌های عقلانی) به تبیین و تشریح مطالب امور مبنایی به ویژه و حیاتی (نقلی) با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و رسانه‌ای به جمع‌آوری داده‌ها مبادرت ورزیده شده است. که ابتدا برای تبیین و تعیین و تشریح مفاهیم اصطلاحات مبنایی حقوق شهروندی در حکومت جمهوری اسلامی به ادبیات و مباحث نظری همدلی و همزبانی به مختصر مطالب اکتفا نموده شده است. و سپس با توضیح مختصر از بررسی همدلی و همزبانی ملت ایران در تحقق پیروزی انقلاب اسلامی به طور اجمالی به تبیین و تعیین مجموعه ملاحظات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و اخلاقی، به ترتیب در دو بخش تحت عنوان بررسی چالش‌های همدلی در رفتار اجتماعی کارگزاران با مردم پس از پیروزی انقلاب اسلامی و بررسی چالش‌های سیاسی-اقتصادی همدلی دولتمردان و ملت در جمهوری اسلامی و سپس به یک نتیجه‌گیری محدودی اکتفا شده است.

۱- ادبیات و پیشینه تحقیق در همدلی و هم‌زبانی حقوق شهروندی

الف- ادبیات و مباحث نظری: شاخصه‌های هر تمدنی از دو شاخصه عمومی و خصوصی تشکیل شده است. آن شاخصه‌های که باعث تمایز تمدنها می‌شود شاخصه‌های خصوصی بوده و شاخصه‌های عمومی در تمدنها از مشترکات سایر تمدنهاست. بدین سان شاخصه‌های عمومی عبارتند از: ۱- ثبات و پایداری در نظام شهری و تبعیت از نظامات ناشی از مناسبات قانونی و اجتماعی. ۲- برخورداری از نوعی حکومت، جهت تحقق نظم اجتماعی در جامعه. ۳- ایجاد تخصص، پیدایش اصناف مختلف و تبعیت آنها از مقررات. ۴- بهرمندی از مراکز اجرایی، تا به وسیله آن بر ارشاد، هدایت و اجرای قوانین نظارت نمایند. ۵- وجود قواعد و قوانین ثابت و ایجاد نهادهای تقنینی برای طراحی قوانین و ایجاد مقررات. در این راستا همه تمدنها دارای مراکز اقتصادی و سیاسی‌اند تا بتوانند به فعالیتهای اقتصادی و سیاسی جهت دهند. تمدنها همچنین به تاسیس نهاد های علمی و سازمانهای مرتب برای آموزش و تربیت افراد جامعه مبادرت می‌کنند و همه تمدنها به تکامل اخلاقی و رشد معنویات در چارچوب حقوق شهروندی اهتمام می‌ورزند.

در این راستا ابعاد حقوق شهروندی منظم و مكتوب الزام بخش اولین بار در اعلامیه حقوق بشر و شهروندی سال ۱۷۸۹م در فرانسه مطرح شد و پس از تصویب در صدر قانون اساسی در سپتامبر ۱۷۹۱م قرار گرفت و اعلامیه جهانی آن در سال ۱۹۴۸م در مجمع عمومی ملل متحد به امضای کشورها رسید. حقوق شهروندی اساساً مقوله‌های مشارکتی است و با ارائه منشور حقوق شهروندی سطح مطالبه‌گری مردم افزایش می‌یابد و مردم نسبت به حقوق خود اطلاع پیدا می‌کنند، که تحقق حقوق شهروندی می‌بایست به مطالبه شهروندان بیانجامد.

بدین سان حقوق شهروندی مفهوم جزئی و برگرفته از مفهوم کلی حقوق بشر است. حقوق بشر مبنای حقوق شهروندی، مبتنی بر نسل‌های مختلف (سه نسل) پیدایش و تکامل است. مطابق ترمینولوژی جاری، نسل اول حقوق بشر منفی یا آزادی‌های مدنی هستند که دولت‌ها را وادار می‌دارند تا دخالت در آزادی‌های فردی خودداری ورزند. حقوق بشر نسل دوم، یا حقوق مثبت دربرگرفته از حقوق اقتصادی یا اجتماعی، نظیر حق کار یا امنیت اجتماعی، که افراد و گروه‌ها را در برخورداری از برخی کالاها و خدمات اجتماعی مستحق تلقی می‌کند. حقوق بشر نسل سوم: ترکیبی از حق توسعه، حق صلح و حق محیط زیست سالم است. هرچند نسل اول و دوم لازم الاجراء است لیکن نسل سوم هنوز در یک معاهده بین‌المللی لحاظ نگردیده است که الزام‌بخش باشد. بدین سان همدلی ناشی از پیوندساختن و ارتباط متقابل ساختهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در جوامع و از سوی دیگر نتایج ارتقای سطح تعاملات انسانی میان اعضای اجتماع و تحکیم سطح علایق و اعتقاد آنها به سرنوشت مشترک است که بقای روابط اجتماعی و اعمال اقتدار عمومی را در چارچوب جامعه سیاسی از حیث روابط درونی (همدلی و هم‌زبانی) و بیرونی (حاکمیت ملت بر دولت) تضمین می‌کند (مطلبی، ۱۳۸۶: ۵۲).

بنابراین همدلی در جامعه‌شناسی با مفهوم همگرایی و ائتلاف نزدیک است و به معنای تراکم اجتماعی- عاطفی یک گروه یا حد عالی همبستگی عاطفی اعضای آن است و گاه مفاهیمی همچون هم‌نوایی به معنای تسلیم شدن به عقاید و آراء و مقررات، هنجارها و الگوهایی که معرف اخلاقی یا نظام ارزشهای یک گروه و از آن خود کردن این امور در نظر گرفته می‌شود (موکی-یلی، ۱۳۷۰: ۱۶۲). بدین سان ایجاد همدلی در موارد فوق در تسهیل عملیات، فراهم سازی یک جو و محیط سالم و غیر تهدید

کننده ارتباطی و توجه کردن به ارتباط کلامی و غیر کلامی است که موجب درک محتوا، مقصود، احساس‌ها و عواطف مرتبط با آنهاست. و سپس پذیرش بدون جوّ ترسناک و احترام متقابل می‌باشد (منصوری‌شاد، ۱۳۸۹: ۳۶).

در این راستا بنا به نظر چالرز-اف-اندرین: مسئله خلق یک شناسایی مشترک سیاسی به دور محور توسعه، اعتقادات مشترک و ارزشهای مشترک که به افراد در یک محدوده مشخص، یک حس مسئولیت اجتماعی مشترک می‌دهد دور میزند. و شناسایی وجه مشترک در بدو امر چنین فرض می‌شود که افراد، یک تعریف متقابل شناخته شده از خود و یک احساس ارزشمندی برای خود به عنوان یک گروه را باور دارند. (چالمرز، ۱۳۸۵: ۳۱).

در این راستا قرآن وحی مکتوب شده پیامبر اسلام حضرت محمد(ص) برای راهنمایی مردم به خصوص در زمینه‌های اعتقادی، احکامی، فردی، اجتماعی می‌باشد مسئله اتحاد و همدلی از بُعد ملی و اجتماعی برای آن حائز اهمیت است و براهمیت آن میان جهانیان، ادیان، مسلمانان و نهاد خانواده تأکید می‌ورزد. واژه اُمت واحد در سوره البقره آیه ۲۱۳: ((كان الناس أمة واحدة)) و سوره آل عمران آیه ۱۰۳ می‌فرماید: ((واعتصمو بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا)) بیانگر تأکید بر وحدت و همدلی بین مسلمانان است. و دیگر اینکه خداوند در سوره حجرات آیه ۱۰ می‌فرماید ((أما المومنون اخوة فاصلحوا بینی أخویکم)). بنابراین اتحاد و همبستگی ملی و درونی همه انسانها چنان مطلوب است که قرآن در پنج آیه اعلام داشته که اگر مصلحت ایجاب می‌کند خداوند با اراده تکوینی خود همه مردم یکپارچه و از یک اُمت و ملت قرار میداد: (مائده ۴۸، انعام ۳۵، هود، ۱۱۸، نحل، ۹۳، شوری، ۸).

قرآن کریم جهت برقراری یگانگی و همدلی و حفظ آن راهکارهای گوناگونی پیش بینی کرده که بخشی از آن جنبه پیشگیری و بخشی دیگر به درمان آن ناظر است. الف - توجه به نقاط مشترک و تأکید بر اینکه انسان‌ها همه از خاک آفریده شده اند (حج، ۵) یا از یک پدر و مادر زاده شده اند (حجرات، ۱۵) و اینکه کرامت انسانی به همه انسانها متعلق است و رنگ و نژاد در آن تاثیری ندارد (اسراء، ۷۰) دعوت از پیروان ادیان الهی به نقاط مشترک عقیدتی (آل عمران، ۶۴) این نقاط مشترک در یگانگی جهانی و ملی است.

بدین سان مبنای منشور زندگی اجتماعی اسلامی در برگرفته از ((چنگ زدن به ریسمان الهی، ناظر به توجه به همدلی در بین مسلمانان است. بنا براین مبنایی ترین وجه اشتراک انسانها نگاه به جهان بینی مادی- معنوی (ماوراء طبیعت) و یا تمسک جستن به خداوند و دین الهی می‌باشد. و همچنانکه حضرت علی (ع) در نهج البلاغه توسط ابن عباس خوارج را به سنت پیامبر(ص) گوشزد می‌کند. سنت نیز به صوت شارح قرآن میتواند ابهامات و اشتباهات در فهم قرآن را برطرف میکند (مبشری، ۱۳۶۳: ۲۹۳). و امام خمینی(ره) تشریح می‌کند: برنامه ما که برنامه اسلام است، وحدت کلمه مسلمین است، اتحاد ممالک اسلام است، برادری با جمیع فرق مسلمین است. همچنین عبارت برادری به تمام ملت‌های اسلامی می‌دهیم و از تمام آنان برای رسیدن به هدف‌های اسلامی استمداد می‌کنیم (خمینی، بی تا: ۳۳۶).

همچنانکه بر اساس اندیشه‌ها و گفتمان امام خمینی رحمت‌الله علیه: ((اسلام پیشرفته‌ترین حکومت (قوانین) را دارد و حکومت اسلام با تمدن مخالفتی ندارد و خود از پایه‌گذاران تمدن بزرگ در جهان بوده است و هدف عمده از تمدن اسلامی و آینده‌پژوهی اسلامی عبارت از ساختن کشوری نمونه که در آن رفاه مادی همراه با عدالت اجتماعی و توأم با روحیه و آرمان انقلابی با برخورداری از ارزشهای اخلاقی و اسلامی تامین شود)). و دیگر اینکه به تعبیر مقام معظم رهبری: ((هم در حیات طیبیه اسلامی صفای معنوی هست، رفاه عادی هم هست، امنیت روحی هم هست، تعبد، خلوص و توجه به خدا و عبادت هم هست)).

در این راستا بنا به نظر روانشناسان از جمله فروید: بیماران مبتلا به اختلالات شخصیت در زندگی روزمره زیاد مشاهده می شوند و روان شناسان درمان آنها را سخت و سنگین می دانند معمولاً روانپزشکان که پوسته محافظ اختلال شخصیت را می شکافند عمدتاً می بینند که افراد دچار افسردگی و اضطراب هستند. افراد مبتلا به اختلال شخصیتی فاقد همدلی با دیگران هستند و در نتیجه رفتار آنها دائماً مزاحم افراد دیگر است خصوصیت اختلال شخصیت، ایجاد یک حلقه معیوب است که از پس آن یک روابط اجتماعی معیوب را به دنبال دارد (وثوقی، ۱۳۹۲). بنا براین همدلی یکی از شاخصه های سلامت شخصیتی افراد که از نظر مکتب اسلام یک امر فطری نهفته در نهاد شخصیتی است. ضمن اینکه نظر فروید همدلی یک پدیده فرهنگی در فرامنی رشد می یابد.

ب- پیشینه تحقیق: با توجه به اهمیت موضوع همدلی، بررسی هایی در گذشته به عمل آمده از جمله افرادی همچون آقای مالکی گمچی در مقاله ای با عنوان ((تحلیل سیر تاریخی نگرش حکومت ها به مؤلفه های هویت ملی در تحکیم وحدت و همبستگی اقوام ایرانی)) که صفت ملی آن در برگیرنده تمام هویت های مذهبی، قومی و فرهنگی این سرزمین می باشد و هویت ملی هم تنها در اهتمام دولت به ایجاد شرایط عادلانه و برقراری روابط احترام آمیز و به رسمیت شناختن لایه های فرهنگی و هویتی و حقوق سیاسی- اجتماعی اقوام مختلف پدیدار خواهد شد و نکته حائز اهمیت اینکه هرگاه حاکمان ایران برتجمیع و تحکیم تمامی مؤلفه های هویت ملی ایرانی که در بردارنده نوعی وحدت در عین کثرت و کثرت در عین وحدت اصرار ورزیده و به کثرت اقوام درونی جامعه ایرانی احترام گذاشته اند، پایه های وحدت ملی مستحکم تر و انسجام ملی با دوام بیشتری یافته است و دیگر اینکه آقای قاسمی و ابراهیم آبادی در مقاله ای با موضوعیت ((نسبت هویت ملی با وحدت ملی در ایران)) پرداخته اند که وحدت ملی از مؤلفه های اقتدار و امنیت ملی و از جمله موضوع هایی است که همواره مورد توجه اندیشمندان حوزه جامعه شناسی سیاسی و دولتمردان کشورهای مختلف جهان بوده است. و نکته قابل توجه اینکه تا قبل از سال ۱۳۹۴ که از طرف حضرت آیت- الله خامنه ای سال همدلی و همزبانی دولت و ملت نام گذاری شود، تحقیقاتی تحت این عنوان مشاهده نمی شود. هر چند در خصوص وحدت که با همدلی و همزبانی ارتباط دارد و همواره مورد توجه مسئولان عالی جمهوری اسلامی ایران بویژه حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری بوده است. که بنا به اهمیت موضوع، بررسی چالش ارتباط عاطفی و اخلاق اسلامی و ایجاد ناهنجاری های به عمل آمده در حکومت اسلامی ایران از جمله فاصله طبقاتی، بی اعتمادی و بی اعتباری بین ملت با دولت مردان که تنها بستگی به آن سال ندارد. و هر زمان، لازم به بررسی های متعدد در ابعاد مختلف رفتارهای اجتماعی می باشد. که همینک در این مقاله پس از تشریح حقوق شهروندی در قانون اساسی جمهوری اسلامی درصدد بررسی عوارض چالش های مبنایی همدلی و همزبانی در حقوق شهروندی جمهوری اسلامی ایران هستیم.

ج- حقوق شهروندی در قانون جمهوری اسلامی ایران

بنا به نظر امام خمینی (ره) بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، حکومت اسلامی حکومت قانون و هدف آن تحقق عدالت و وظیفه آن سرپرستی امور سیاسی- اجتماعی جامعه اسلامی است. حاکم اسلامی باید قانون مدار، عادل و با کفایت و صلاحیتدار باشد. همچنان که یکی از ویژگی های مهم حاکمیت در زمان پیامبر (ص) وائمه معصومین نیز علم به قانون بوده است و این ویژگی در زمان غیبت نیز ادامه دارد چرا که حکومت اسلامی حکومت قانون

است، نه حکومت اشخاص زمامدار. حاکم اگر مطالب قانونی را نداند لایق حکومت نیست چه آنکه اگر تقلید

کند قدرت حکومت شکسته می شود و اگر نکند نمی تواند مجری قانون باشد (فوزی، ۱۳۹۰: ۱۲۵).

براین اساس اهدافی که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای نظام ترسیم شده و به ویژه طبق اصل سوم قانون اساسی، وظایفی برای دولت به روشنی تدوین شده که طبق آن دولت موظف است برای برقراری رفاه و امنیت همه مردم و برقراری عدالت و برابری و تأمین آزادیهای سیاسی مکت اعم از زنان، مردان و اقلیتها و قومیتهاى مختلف می باشد. مردم این حق را طبق قانون اساسی دارند که از راههای دموکراتیک به حقوق قانونی خود دست یابند و وظیفه دولت در این زمینه، ایجاد نهادهای انتخابی دیگر و نهادهای اجتماعی است که از دل مردم شکل می گیرند.

از سوی دیگر، داشتن مطبوعات آزاد و حضور تشکلهای صنفی و مدنی و سیاسی از دیگر حقوقی است که در قانون اساسی برای مردم تعریف شده است. وجود یا نبود مطبوعات آزاد و حرفه ای نشان دهنده کارایی و ناکارآمدی حکومت و نارضایتی همراهی یا همراهی نداشتن مردم با حکومت نقش بسیار مهمی دارد. حکومتی که نتواند سطح مطلوب و مناسب از مطبوعات آزاد را در جامعه برقرار سازد، گرفتار بی ثباتی سیاسی و فساد میشود. از کارکردهای مطبوعات آزاد و حرفه های نظارت کنترل حکومت است، که نبود آن سبب ناتوانی در کنترل قدرت حکومت و در نتیجه فساد سیستماتیک و نابودی اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی و نارضایت مندی عمومی حکومت می شود زیرا رابطه علت و معلولی میان مطبوعات آزاد و توسعه سیاسی و اقتصاد اجتماعی وجود دارد. در این راستا اصل ۳ و ۲۴ قانون اساسی دسترسی آزاد به اطلاعات و مصوب ۱۳۸۸ و ماده ۴ قانون مطبوعات و ماده ۵۷۰ قانون مجازات اسلامی و ماده ۲۹ حقوق شهروندی و دولت تسهیل گر با ویژگیهایی مانند، شفافیت، پاسخگویی، برابری و عدالت- حاکمیت قانون تعریف می شود.

۲- بررسی همدلی و همزبانی ملت ایران در تحقق پیروزی انقلاب اسلامی:

نابرابری های اجتماعی و استمرار فاصله طبقاتی یکی از معظلات جوامع بشری است. چنانچه فاصله طبقاتی همراه با بی عدالتی، استمرار و عمق نابرابری ها را به صورت یک مسئله مزمن مهم اجتماعی در می آورد. در تمام اندیشه های سیاسی و اجتماعی براهمیت برابری به منزله یک حق تأکید می شود. به ویژه هنگامی که نابرابری با کاهش قدرت خرید مردم همراه باشد، کلیت نظام اجتماعی را به چالش می کشد و خطر شورشها، بحرانها و اضمحلال هر نظامی را در بر دارد. در همین راستا بنا به پژوهش به عمل آمده، نابرابری های اجتماعی و استمرار فاصله طبقاتی یکی از معظلات، همواره واقعیتی آزار دهنده جامعه ایران در دوران گذشته تا کنون بوده است. و همدلی و هم زبانی مردم ایران مبتنی بر سه مؤلفه جامعه شناختی (نهاد سیاسی، اقتصادی و نظام ارزشی) فرهنگی (است، که بنا به ماحصل بررسی های دوران کهن از جمله سلسله ساسانیان، که هر چند ساسانیان با برگزاری مراسمات همچون جشن های نوروزی و بارعام نوروزی (به پایه ترین کسان بار میدادند) و شاهنشاهانی همچون (اردشیر، انوشیروان و...) با تدبیر و آبادگر و با عدالت قلمداد میکنند لیکن طبقات در دوره ساسانی همچنان که در اوستا آمده از طبقات چهارگانه منفک شده روحانیون، ارتشتاران، مستمدان و توده مردم بر خوردارند، بطوریکه پدری پیشه ور و متمکن (طبقه مادون) درازای اهدای تمام دسترنج خویش این اجازه را نیافت که یگانه فرزندش را برای علم آموزی به مدرسه روانه سازد و دیگر اینکه از ازدواج درون حرمی خود برای جلوگیری از تلفیق طبقات دریغ نمی ورزیدند و ریشه های همگرایی ملت و دولت را خشکانیده بودند و منتصب کردن اعمال خسونت آور حاکمان به دین منجر به جنبشهای دینی-اجتماعی می شد که نهایتاً چنین فضای رقت باری بود که بیشتر مردم پذیرش دین اسلام را رهایی از بندهای حکومت خویش می دیدند. (مطهری، ۱۳۸۷، ص. ۷۲).

پس از پیروزی مسلمانان بر سلسله ساسانی نظام طبقاتی حکومت ایران، از لحاظ نظری از بین می‌رود. اما با تشدید نابرابری بین فاتحان عرب و اقوام مغلوب ایرانیان با انبوه غنائم در جنگها موجب ایجاد مجدد طبقات در ایران شد به طوری که در زمان امویان و عباسیان را ساختار طبقاتی جامعه بین فرا دست و فرودست مشابه ایران پیش از اسلام ذکر می‌شود (ملک، ۱۳۸۱، ص. ۶۵). که در هر کدام از دوران با فقدان پایگاه اجتماعی دولتمردان، واکنشهای خشونت آمیز آنان، وضعیت دوقطبی ((دوآلیسم)) در جامعه برقرار بود و اصولاً شکاف عمیقی بین مردم و دولت وجود داشت، تا جایی که ضرب المثلی بین روستائیان بود که اگر گرگ فرزند کدخدا بدرد نباید کسی آن را نجات دهد. همچنانکه شاهان قاجار هم در امر مملکت داری رویه‌ای را در پیش گرفته بودند که امکان تغییر در شرایط زندگی اجتماعی را غیر ممکن می‌ساخت. (ملک، ۱۳۸۱، ص. ۹).

در فرایند این نوع رژیم، پس از حاکمیت استبدادی رضاشاه و نبود مشارکت سیاسی مردم در سال ۱۳۲۰ افراد بدون توجه به یک منشور جامع تبعیت پذیری براساس همدلی و هم‌زبانی بین گروهها و اقشار، به مشابه آنارشیسم سیاسی و عدم تبعیت پذیری گروه‌ها در یک ساختار مدنی مشهود بود. تا اینکه سالهای اواخر سلطنت محمدرضا پهلوی که دارای یک دیوان سالاری گسترده و متکی بر شبکه حمایتی، دارای امکانات مالی خوب، مدعی بود که برای در دست گرفتن اقتصاد و حتی بازسازی بنیادی جامعه قدرت کافی دارد و با توجه به این واقعیت‌ها بیشترین ناظران نتیجه گرفتند که پایه‌های رژیم بسیار استوار و ویران نشدنی است. در چنین شرایطی هر چند بنا به نظر عده‌ای از نظریه پردازان غربی دو بحران غیرمنتظره این محاسبات و پیش بینی‌ها را بی- اعتبار ساخت: الف- بحران اقتصادی به شکل تورم حاد. ب- بحران نهادی ناشی از اعمال فشار خارجی بر شاه که هدف آنها وادار ساختن رژیم به تعدیل کنترل‌های پلیسی و رعایت حقوق بشر به ویژه حقوق مخالفان سیاسی بود. لیکن چنین مسائلی و اقداماتی چیزی از اُبّهت و قدرت حاکمیت کم نکرد لیکن در چنین شرایطی قیام مردم ایران بدون استفاده از سلاح با احساس همدلی و هم‌زبانی رهبر با تمامی اقشار و اصناف بوجود آمده، به پیروزی انقلاب اسلامی نائل شدند. که نظر اغلب تحلیل گران انقلاب اسلامی را به خود ضمن جلب کردن به حیثیت انداخته است که چگونه در این انقلاب ناگهان تمامی مردم تقریباً هم‌زمان و هماهنگ سر به قیام برداشته و هم صدا خواستار تحول و تغییر اساسی شدند (محمدی، ۱۳۸۴، ص. ۱۰۲).

همچنانکه بنا به نظر آلموند و پاول مردم در فرهنگ سیاسی مشارکتی آگاهانه از ساختارها و روندهای نظام سیاسی و خواست‌ها و... در تصمیم‌گیریهای سیاسی دخالت دارند (خلیل کلانتری، ۱۳۹۴: ۲۸۱). میشل فوکو درباره مصاحبه‌ای که با یکی از اهالی سنی مذهب کردستان داشته می‌نویسد: ((وقتی که از او درباره شرکتش در انقلاب علیرغم همه اختلافات مذهبی و ملی پرسیدم چنین اظهار نمود: درست است که ما سنی هستیم ولی قبل از هر چیز مسلمانیم و یا قبل از گرد بودن ایرانی هستیم (محمدی، ۱۳۸۴: ۱۰۱). بنابراین مردم ایران در پیروزی انقلاب اسلامی، با آگاهی و فرهنگ مشارکتی و هم‌زبانی و وحدت سایر طبقات و اقشار، همدلی را در کشور احیاء نمودند که نمود عینی آن در جنگ تحمیلی حزب بعث عراق متبلورتر شد. آنچه که در این مورد میتوان گفت این است که حتی الامکان از به کارگیری مفاهیم روحیه بی‌اعتمادی و عدم همدلی در فرهنگ عامه مردم ایران در تجزیه و تحلیل تحولات سیاسی و اجتماعی می‌بایستی پرهیز نمود. زیرا این کنشهای سیاسی بیش از آنچه که معلول پدیده‌ای به نام روحیات ایرانی مورد مطالعه قرارگیرد، باید ملهم از مجموعه ملاحظات (سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، منطقه‌ای، فردی، گروهی، طبقاتی و حتی قومی و قبیله‌ای، خانوادگی و غیره) در نظر گرفت. زیرا انقلاب اسلامی نقش در ظهور و تقویت استحکام بخشی ساخت قدرت درونی در برگرفته از ایجاد اعتماد به نقش ملت و جامعه بازگشت به هویت اسلامی- ایرانی و اتکا به درون عرصه‌های مختلف و تثبیت آنها در مقابله با بحرانهای امنیتی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی و پیشرفت علم و فن آوری در قالب مدیریت جهادی ایفا کرده است.

۳- بررسی چالشهای همدلی در رفتار اجتماعی کارگزاران با مردم پس از پیروزی انقلاب اسلامی:

پس از پیروزی انقلاب علیرغم آنکه افراد فاسد و نا باب پاکسازی شدند. لیکن روح و فرهنگ اداری زمان طاغوت در سرشت کارکنان دولت آنچنان ریشه دوانیده که اکثر نارضایتیهای مردم از حاکمیت ناشی از مراجعه مکرر به ادارات و دور سرگردان و ائتلاف وقت آنها می‌باشد. که علت اصلی آن عدم توجه واحساس مسئولیت اغلب کارکنان ادارات می‌باشد. همچنانکه بنا به گفته دکتر منوچهر محمدی از وضعیت ادارات ((هیچکس را بخاطر انجام ندادن کاری مؤاخذه نمی کنند بلکه انجام کاری مثبت همواره می تواند دارای ایراد و مؤاخذه برانگیز باشد)) (محمدی، ۱۳۷۳: ۱۹۱). در این راستا ساختار دولت با روحیه و فرهنگ و ضوابط حاکم بر آن نه تنها راهگشا و تسهیل کننده و اجراکننده مؤثری در جهت نیل به اهداف انقلاب نخواهد بود بلکه خود مانع بزرگی بر سر راه اهداف آن می‌باشد.

همچنانکه آبرهایمان بدون در نظر گرفتن روحیهٔ ایثارگری و همدلی و هم زبانی در طول دههٔ پس از انقلاب اسلامی بنابه رفتارهای آنارشیسی دهه ۱۳۲۰ مشخصه های فرهنگ اجتماعی ایرانیان را روحیه فردگرا، بی ثبات، تک رو، متلون و ناشکیبا معرفی می کند که بجز به منافع فردی و شخصی خودشان به هیچ چیز دیگر فکر نمی کنند. فقدان روحیه کار دست جمعی، مسئولیت ناپذیری و عدم همکاری با دیگران جنبه های این فرهنگ را تشکیل می دهد. و یک محقق غربی دیگر: ((ایرانیان را خود خواهانی فاقد وفاداری، انسجام سیاسی و اجتماعی را توصیف می کند که از پنهان کردن اختلافشان، برای توافق در مورد یک سیاست مشترک ملی و انتخاب رهبرانی برای انجام این سیاست متنفرند)) (مقصودی، ۱۳۸۹: ۵۴). که در این راستا هرچند در پست‌های سازمانی دستورالعمل‌های متعدد در خصوص گزینش افراد شایسته و امور نظارتی و ارزش‌یابی و پاسخگویی در عوامل بیرونی و داخلی سازمانها و شاکله دولت وجود دارد لیکن بنا به نوع ساختار سیستم بورکراسی اداری و عدم تحول انقلابی که از معنی و مفاهیم دیگری برخوردار شود، این نوع ساختار با بطن قانون اساسی هم مطابقت چندانی ندارد، و منجر به بی اعتمادی و همدلی بین احاد مردم و دولت مردان شده است.

بدین سان یکی از مبناترین چالش‌های حقوق شهروندی و ایجاد کننده شکاف بین ملت و دولت مردان، نحوه و روش گمارده شدن کارگزاران می‌باشد بنابراین افرادی که به قصد دست انداختن به قدرت و چنگ انداختن به ثروت مردم وارد میدان می شوند و با تظاهر به دینداری و با نشان دادن عشق و علاقه بی کران به اهل بیت(ع)، مردم و اظهار نظر وفاداری به نظام و مسئولین نظام برای رسیدن به مقامات عالی مدیریت به هر کاری دست میزنند در واقع به غارت ثروت مردم میپردازند و به عنوان یک دزد نمی توان به آنها نگاه کرد زیرا کار اینان دزدی محض نیست چون به نظام اسلامی که مورد عشق و علاقه مردم است آسیب می زنند از این رو دزدی اینان جنبه ی سیاسی پیدا می کند و این خطرناکترین آفت برای تحقق نظام اسلامی است. زیرا مصوب کننده و اجرا کننده انواع طرح و لوایح رانتی در قبال باج خواهی های وام دهندگان مالی و زد و بندهای سیاسی و غیره هستند. در این راستا لیاقت، شایستگی و کارایی منتخبین به چالش می‌کشاند و مبنایی برای عدم ملاک گزینش و شایستگی قرار گرفتن کارگزاران منصوب شونده در بر دارد بطوریکه حضرت علی (ع) می فرماید: ای حاکم مبادا نیکوکار و بدکار در دیده ات برابر آید آن رغبت نیکوکار را در نیکی کم کند و بد کردار را به بدی وادار نماید (مبشری، ۱۳۶۳: ۷۷).

در این راستا انتخابات را میتوان آینه تجلی حضور و مشارکت هر ملتی در سرنوشت خویش نامید که در آن فرهنگ و رشد خود را به نمایش میگذارند. و نقش مهم و اثرگذاری در مبنای هم‌زبانی و همدلی مردم با دولتمردان ایفا می‌کند. و باید بیش از هر چیز دیگر مورد دقت قرارگیرد که به وسیله انتخابات مسئولان را برگزیده شوند. که با بی‌دقتی در قدم اول راه را برای فرصت طلبان بازمی‌شود. (یثربی، ۱۳۹۲ش ۱۵۹ص ۲۸). لیکن بنا به بررسی‌های بعمل آمده در جامعه انقلابی و اسلامی عده‌ای دست به هر زد و بندی می زنند و

پول خرج می کنند تا به ریاست و وکالت برسند. تا جایی که وزیرکشور به عنوان یک مقام رسمی اعلام می کند که پول کتیف قاچاق و مواد مخدر وارد میدان انتخابات می شود. و در محافل و رسانه ها و در افکار عمومی این مطلب بیان شود که همه حقوق و مزایای یک دوره ریاست و وکالت داوطلبان همخوانی با هزینه تبلیغات انتخابات به عمل آمده نمی شود

چنانچه جهت انتخاب افراد اصلح با حضور در صحنه مردم بنا به نظر مقام معظم رهبری در سخنرانی ۱۳۶۸/۴/۲۳: انتخاب فرد اصلح و دارای تقوا و تدبیر، وظیفه شرعی، عقلی و انقلابی است که کوتاهی در این امر با کوتاهی در پای صندوق های رأی خسارت های جبران ناپذیری به بار خواهد آورد.

بدین سان در نظام اداری مطلوب انقلاب اسلامی، پس از انتخاب افراد با شاخصه های گزینش شایستگی، اعتماد می باشد که مهمترین اصولی است که در یک سیستم اداری بر سرعت کارها می افزاید و از تورم و بزرگ شدن دستگاه اداری جلوگیری می کند. که در سیستمی که بر اساس اصل اعتماد بنا شده باشد به همه اعتماد و اطمینان شده مگر به خلاف آن ثابت گردد. که در این صورت باید با شدیدترین مجازاتها برای افراد خاطی در نظر گرفته شود و دیگر شاخصه ایجاد همدلی و همزبانی بین ملت و دولت مردان، بررسی مبتنی بر وجود یک نظارت متمرکز که نه تنها موجب وقفه و خلل در اجرای وظایف کارکنان نخواهد شد، بلکه تا حدود زیادی به دولتمردان امکان خواهد داد تا با مراقبت هرچه بیشتر بتوانند مدیریت عمومی خود اعمال نموده؛ و بدینوسیله از آنچه در حوزة مدیریت آنها می گذرد آگاهی یابند.

بدین ترتیب در راستای نظارت برای دستیابی به اهداف اولیه انقلاب به یک جامعه مطلوب و آرمانی، و زدودن فساد، شفافیت در انجام امور لازم به عمل می آید. همچنانکه شفافیت بر اعتماد و رضایت شهروندان و اعتماد بر رضایت شهروند تأثیر مثبت و معناداری پیدا می کند. در عین حال شفافیت بر بروز فساد و بروز فساد بر اعتماد و رضایت شهروندی اثر معکوس و معناداری نشان می دهد. که دولت مطلوب باید با شفافیت بیشتر مسئله کاهش فساد را در سطح جامعه دنبال کند. و با تحقق آن رضایت و اعتماد شهروندان تضمین نماید. چنانچه شفافیت سازمانی، آشکار بودن مبنای تصمیم های حکومتی و سازکارهای حاکم بر توزیع قدرت و درآمد است. که به عنوان مؤثرترین ابزار با فساد اداری برای استقرار دولتی کارا و ایجاد جامعه های پایدار به کار می رود. یعنی آزاد گذاشتن جریان اطلاعات و قابل دسترسی بودن آن برای همه کسانی که با تصمیم ها در ارتباطند و دیگر اینکه شفافیت سازمانی نقش مهمی در توسعه سرمایه اجتماعی دارد. که بنا به اهمیت موضوع حضرت علی (ع) تاکید می دارد: ((أَلَا وَإِنَّ لَكُمْ عِنْدِي أَنْ لَا أَحْتَجِنَ دُونَكُمْ سِرًّا أَلَا حَرْبٌ)) (دستی، ۱۳۷۹: ۵۶۲). بدون مسائل در امور جنگ مطلبی از م ردمیناد پنهان کرد. از این رو مطالبه تحول ساختاری، انتخاب و انتصاب مبتنی بر معیار شایستگی، شفافیت، نظارت همگانی و پاسخگویی از اهداف اولیه انقلاب و هم حق و هم تکلیف مبتنی بر تحقق همدلی و هم زبانی بین ملت و دولت مردان است.

۴- بررسی چالش های سیاسی - اقتصادی همدلی دولتمردان و ملت در جمهوری اسلامی: در چارچوب نظریه روزنا، متغیرهای مستقل حاکمیت عبارتند از نوع قدرت، اقتصاد، فرهنگ و جامعه، حال آنکه وی متغیرهای وابسته را فرد، نقش، جامعه، حکومت و نظام بین الملل می داند و متغیر واسطه ای را نیز نوع حکومت کشور قلمداد می کند. بنا به اینکه متغیر فرد عبارت است از ویژگی های انحصاری تصمیم گیرندگان که شامل تمام جوانب تصمیم گیرنده باشد.

بدین سان پس از پیروزی انقلاب اسلامی با توجه به اهداف انقلاب که در صدد ایجاد زمینه های برابری، ارضاء نیاز شهروندان با کاهش تجمل گرایی از طریق آگاهی و ارائه الگوهای صحیح مصرف و نظارت و هدایت صحیح رسانه های جمعی و همچنین توجه مسئولان به نقش مذهب در ایجاد ارزش های فرامادی در جامعه و گسترش فرهنگ عام گرایی و تسهیل دست رسی افراد به

منابع و فرصت‌ها با زمینه برابری جهت ایجاد عدالت بود. و از طرف تقویت سرمایه اجتماعی در چارچوب تقویت مشارکت اجتماعی فرد با رعایت هنجارها و ارزش‌های اجتماعی فرد در جامعه و اعتماد فرد به دیگران و تعامل اجتماعی افراد سبب افزایش سطح همکاری اعضای درگروه‌های اجتماعی و جامعه می‌گردید، و از این طریق منجر به افزایش سطح ارتباط و نظارت و کنترل در سطح نهادهای عمومی اجتماعی می‌شد. زیرا افزایش سرمایه اجتماعی باعث هدایت بهتر مدیران در اداره سیستم‌ها، سازمانها و نهادهای مختلف به ویژه نهادهای اجتماعی و فرهنگی در بردارد و عامل تقلیل سیاست‌گذاریهای نابرابرانه می‌شود. که پیشرفت کمال جویی و تعالی جستن با اتخاذ نمودن تئوریهای جامع اسلامی در هرکدام از نهادها، بخصوص نهاد اقتصاد می‌توان دست یافت. (ربانی، ۱۳۸۵: ۶۷). لیکن پس از دوران تثبیت انقلاب بنا به خلط، ترکیب التقاطی (سوسیالیستی- لیبرالی) و تک‌نگریستن تئوریهای نهادهای اجتماعی و یا بخش‌های زیر مجموعه آنها، ضمن ادامه روند صنعتی شدن و تغییر در ساختار اقشار و طبقات قبل از انقلاب و خلع ید طبقات مُترَف و مُستکبر و در اختیار گذاشتن سرمایه‌ها به نهادها و سازمانهای گوناگون دولتی، رفتار و کردار اقتصاد اجتماعی آهنگ کاهش تولید و عدم احساس مسئولیت‌پذیری نیروی کار در انجام تلاش و فعالیت، دولتمردان را به تأمل واداشت.

سپس با تجدید نظر در سیاست و اقتصاد دولتی به بخش خصوصی به منظور تشویق افراد در فعالیت‌های تولیدی بنا به تفکر سرمایه‌داری از جمله انتقال مالکیت و مدیریت اقتصادی و خدماتی به نخبگان جدید در عرصه‌های کشاورزی، خدمات و بازرگانی و حتی آموزشی در سطح عالی و ایجاد مناطق آزاد تجاری برای تحقق اراده نظام جمهوری اسلامی مبنی بر اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی و تحقق اهداف چشم‌انداز توسعه پایدار چندساله آتی انتقال یافت. لیکن بنا به آمارهای موجود نابرابری‌ها در کشور فزونی یافت.

به طوری که براساس گزارش سازمان توسعه و عمران ملل متحد نیمی از مصرف در اختیار ۲۰٪ جمعیت ایران قرار گرفت. به هر روی آمارهای مختلف افزایش نابرابری در کشور را تایید می‌کنند. به گونه‌ای که ضریب جینی در سال ۱۳۵۶ در بدترین حالت ۵۱٪ بوده و در سالهای پس از انقلاب از ۴۳٪ پایین تر نرفته است (گروه مؤلفان، ۱۳۸۵: ۳۰). و این بیانگر عدم تحوّل در طبقات و قشرهای اجتماعی مبنی بر ایجاد تشکیک، تک‌نگریستن و خلط و التقاطی در مبانی دیدگاه (اسلامیت با لیبرالیسم فردگرایی سرمایه‌داری و سوسیالیستی) و فراگرفتن تقدم و تأخر در فرایند زمانی به امور نهادها به خصوص بخش‌های اقتصادی (دولتی و خصوصی) بدون توجه به اقتصاد اسلامیت و تعاونی منجر به ناهنجاری، منفعت‌طلبی شخصی، عدم ثبات و نهادینه نشدن امور نهادهای اجتماعی، و ایجاد فساد، اختلاس، رانت و بی‌توجهی به رونق اقتصادی شده است. که همینک با این نوع تئوری خصوصی‌سازی، در صورت رفع فسادهای و اختلاس‌ها باز با توجه به سیستم التقاطی و تک‌نگریستن در فرایند زمانی بخصوص در بخش‌های اقتصادی همچون سیستم تسهیلات خدمات بانکی و رفاهی، منجر به یک ساختار ارباب‌ورعیتی در امور تولیدی اقتصادی و فرهنگ مادی‌گرایی فردگرایی و ایجاد گسست همدلی و هم‌زبانی و فاصله طبقاتی و نهایتاً موازی قرار گرفتن این شاخصه‌ها با دال‌های مرکزی گفتمان جامع جمهوری اسلامی برخلاف اهداف حاکمیت اسلامی در بردارد.

۱ - زبان مجموعه‌ای از نشانه‌های اختیاری و قراردادی است که همچون نهادهای اجتماعی برای برقراری ارتباط به کار می‌رود. این سیستم قراردادی منظم، از آواها یا نشانه‌های کلامی یا نوشتاری بوده که توسط انسانهای متعلق به یک گروه اجتماعی یا فرهنگی خاصی برای نمایش فهم ارتباطات و اندیشه‌ها به کار می‌رود (رنجبر، ۱۳۷۶).

نتیجه‌گیری:

با توجه به حقوق شهروندی که مهم‌ترین اصل و رکن حقوق اساسی هر جامعه‌ای به شمار می‌آید. و اصول آن برگرفته از مجموعه‌ای به هم پیوسته از وظایف: اعم‌از حقوق، تکالیف و مسئولیت‌ها و تعهدهای اجتماعی- سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، برابر و یکسان سازی زیر ساختاری برای تمامی اعضای جامعه می‌باشد، که با مشارکت فعال و گسترده تمامی عناصر جامعه (مردم، جامعه مدنی و دولت مردان) در چارچوب قانون اساسی جوامع تحقق می‌یابد. و نتایج ارتقای سطح تعاملات انسانی (حقوق شهروندی) میان اعضای جامعه و تحکیم سطح علایق و اعتقاد آنها و اعمال اقتدار عمومی را در چارچوب جامعه سیاسی به سرنوشت مشترک و از حیث روابط درونی به همدلی و هم‌زبانی و روابط بیرونی به حاکمیت ملت بر دولت بستگی دارد. در این راستا اصولی‌ترین اصل‌های نظری، اعتقادی و تعیین کننده جایگاه شخصیت انسان در قانون اساسی (اصل دوم) جمهوری اسلامی ایران بنابه جهان بینی الهی و مبانی قانون گذاری مبتنی بر قرآن کریم، شریعت و سنت علوی، دایره منزلت و کرامت انسانی از انسان شناسی غربی (مادی‌گرایانه) به لحاظ حقوقی و تکالیف اجتماعی عمیق‌تر و گسترده‌تر می‌باشد. بدین سان بنا به موضوع بررسی مبانی چالش‌های همدلی و هم‌زبانی بین ملت و دولت مردان، با توجه به شاخصه‌ها و صفات رژیم شاهنشاهی (طاغوتی) قبل از انقلاب که حاوی جامعه کاستی، فاصله طبقاتی، دیدگاه مادی گرایی، فردگرایی، عصبیت گرایی و بی اعتمادی در طول دوران چند هزارساله، نظر بر روحیه بی اعتمادی برگرفته از روش، منش و فرهنگ فردگرایی ایرانی محسوب می‌شد. لیکن تحول انقلاب اسلامی که با آگاهی و فرهنگ مشارکتی با همدلی و هم‌زبانی و وحدت سایر طبقات و اقشار به تحقق گرایید. می‌توان گفت مفاهیم روحیه بی- اعتمادی و عدم همدلی در فرهنگ عامه مردم ایران نیست بلکه ملهم از مجموعه ملاحظات (سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فردی، گروهی، طبقاتی و حتی قومی و قبیله‌ای، خانوادگی و غیره) است. و یا به عبارت دیگر تأسی پذیری از ملاحظات برابری، عدالت، اندیشه جمعی، ارزشهای بومی، شایستگی در انتخاب و انتصاب دولت مردان است؛ که منجر به تعدد و تشتت آرا، بی اعتمادی، قشر گرایی، فاصله طبقاتی و ناهنجاریهای اجتماعی و نهایتاً از خود بی‌گانگی و مانع ثبات و پیشرفت یا توسعه پایدار می‌گردد.

همچنانکه چند دهه پس از پیروزی انقلاب، چالش‌های هر کدام از شاخصه‌های فوق، همدلی و هم‌زبانی بین احاد ملت و دولت- مردان حکومت اسلامی هر یک از افراد جامعه به تأمل واداشته است. همینک بنا به بررسی به عمل آمده بطور خلاصه و اجمال پیشنهادات به چند شاخصه مبانی چالش‌های همدلی و هم‌زبانی می‌پردازیم:

الف- توجه به عملیاتی کردن اهداف آرمانی ابتدای انقلاب اسلامی، از جمله نوع و نحوه گمارده شدن شخصیت‌ها و کاگزاران و نظاره کردن جمعی (فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر) به امور فعالیت آنها، اعم از منتخبین و منتصبین در شاکله حکومت اسلامی، بدین سان که رفتار مناسب سازمانی در مدیریت اسلامی (شیعی) در سطوح چهارگانه اخلاقی صورت می‌گیرد، که رفتار اخلاقی در عرصه سازمانی تحت تأثیر سطح اجتماعی به عنوان بزرگترین بخش محسوب می‌شود؛ سطح قانونی برگرفته از قوانین و مقررات که بخش وسیعی از اخلاق سازمانی لحاظ می‌گردد؛ سطح سازمانی دستورالعمل‌های سازمانی اعم از آیین‌نامه و بخشنامه‌ها و سطح فردی (شخصیت و ارزشهای شخصی افراد) که مبنای شکل‌گیری همدلی و هم‌زبانی می‌باشند.

ب- ایجاد زمینه مشارکت فعال سیاسی مردم، که در برگرفته از هرگونه رفتار و عمل فردی و جمعی در اجتماع سیاسی است که با اهداف تحت تأثیر قرارداد سیاست گذاریهای عمومی و یا با تعامل نظر مردم با رهبران جامعه صورت می‌پذیرد و لازمه آن، هموار کردن زمینه درک فهم مطلب و واکنش مطالبات دیگران، بخصوص مردم با دولت مردان بر سه مؤلفه جامعه شناختی (نهاد سیاسی، اقتصادی و نظام ارزشی- فرهنگی).

ج-شفافیت در سایر برنامه و فعالیت‌ها، بخصوص سیاسی و اقتصادی ، زیرا اعتماد و رضایت شهروندان تأثیر مثبت و معناداری پیدا می‌کند. و همچنانکه زمینه همه فسادها در برگرفته از پنهان کاریها می‌باشد. که این امر در گذر زمان پس از انقلاب محدودتر می‌شود تا جایی که از تصمیمات و مصوباتی که باید از کانال مصوبات قوه‌مقننه عبور کند فقطبا کلی‌گویی به نشست سران قوا بسنده می‌شود .

د- در تعیین و تبیین برنامه و تصمیمات، بسنده نکردن مسئولین به گزارشات سازمانی ، بلکه با اتخاذ گزارشات میدانی که هم در صحت گزارشات و هم ملاقات با مردم مبنای همدلی و هم‌زبانی می‌باشد.

ی- در آخر میتوان گفت همدلی محورچرخ پیشرفت، که با هم‌زبانی و محبت و عشق ورزیدن به مساعدت و پرستاری کردن از منافع دیگران ، هرکدام به مثابه اسپید محور سرعت بخشیدن چرخ پویایی پیشرفت جامعه در بردارند.

فهرست منابع:

قرآن کریم

۲- نهج البلاغه

۳- آبرهایمان، برواند (۱۳۷۶). بررسی ایران عصر قاجار. ترجمه: ترابی سهیلا. تهران: انتشارات شیرازه.

۴- آبرهایمان، برواند (بی تا). ایران بین دو انقلاب. ترجمه: گل محمدی، احمد و فتاحی، ابراهیم. تهران: نشر نی

۵- انصاری، ابراهیم (۱۳۸۷). نظریه های قشریندی اجتماعی و ساختار تاریخی آن در ایران. اصفهان: نشر عادل.

۶- امینی، علیرضا (۱۳۹۲). تحولات سیاسی اجتماعی ایران: از قاجاریه تارزاه شاه. تهران: نشر قوس.

۷- بی آزار شیرازی، عبدالکریم (۱۳۷۵). رساله ی نوین: مسائل سیاسی و حقوق امام خمینی. قم: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.

۸- تنکابنی، حمید (۱۳۸۳). درآمدی بر دیوان سالاری در ایران. تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.

۹- چالمرزاف، آندرین (بی تا). تحولات سیاسی (زندگی سیاسی). ترجمه: تقوی، مهدی. تهران: انتشارات مؤسسه عالی علوم.

۱۰- خمینی، سیدروح الله (بی تا). صحیفه نور، ج ۲۲. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.

۱۱- دانایی فرد، حسن (۱۳۹۳). چالش های مدیریت دولتی در ایران. تهران: انتشارات سمت.

۱۲- دوان پی، شولتز و سیدنی آلن، شولتز (۱۹۸۷). تاریخ روانشناسی نوین. ترجمه: علی اکبر سیف و همکاران

۱۳- دهشیری، محمدرضا (۱۳۸۰). درآمدی بر نظریه سیاسی امام خمینی (ره). تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی. (۱۳۷۰). چاپ اول.

تهران: انتشارات رشد.

۱۴- دورکیم (بی تا). تقسیم کار اجتماعی. ترجمه: پرهام، باقر. تهران: کتابسرای بابل.

۱۵- ربانی، رسول (۱۳۸۵). جامعه شناسی قشرها و نابرابری های اجتماعی. اصفهان: انتشارات دانشگاه اصفهان.

۱۶- رنجبر، وحید (۱۳۹۱). زبان و زبان گوینده ها. کرمانشاه: باغ نی.

۱۷- سلطانی، مهدی (۱۳۸۶). نگرشی به جایگاه و مفهوم قرآنی اتحاد ملی. مجله طلوع. شماره ۲۴. ص ۱۳۵.

۱۸- طریقتی، شکرالله (۱۳۵۵). روانشناسی کیفی. تهران: انتشارات دهخدا.

۱۹- غفاری، غلامرضا (۱۳۸۴). جامعه شناسی تغییرات اجتماعی. تهران: نشر آگرا.

۲۰- فوزی، یحیی (۱۳۹۰). اندیشه های سیاسی امام خمینی (ره). قم: دفتر نشر معارف.

۲۱- قربانی، بیژن (۱۳۸۷). چگونه در خانواده همدلی کنیم. سایت راسخون. بازیابی شده در ۳ اردیبهشت ۱۳۸۷.

۲۲- کسرای، محمدرسالار (۱۳۸۸). فصلنامه سیاست دانشکده حقوق و علوم سیاسی. دوره ۳۹، شماره ۳.

۲۳- گروه مؤلفان (۱۳۸۵). بررسی مسائل اجتماعی ایران. تهران: انتشارات پیام نور.

۲۴- محمدی، منوچهر (۱۳۷۳). تحلیلی بر انقلاب اسلامی ایران. تهران: سپهر.

۲۵- محمدی، منوچهر (۱۳۸۴). انقلاب اسلامی: زمینه ها و پیامدها. قم: دفتر نشر معارف.

۲۶- مطهری، مرتضی (۱۳۸۷). خدمات متقابل اسلام و ایران. تهران: انتشارات صدرا.

۲۷- مدنی، سیدجمال الدین (۱۳۸۹). تاریخ معاصر ایران (جلد دوم). قم: دفتر انتشارات وابسته به حوزه علمیه.

۲۸- مقصودی، مجتبی (۱۳۸۹). تحولات سیاسی اجتماعی ایران (۱۳۵۷-۱۳۲۰). تهران: انتشارات روزنامه.

- ۲۹- ملک، حسن (۱۳۸۱). جامعه شناسی قشرها و نابرابری های اجتماعی. تهران: انتشارات پیام نور. - موسوی، میرطاهر (۱۳۹۰). تحلیل وضعیت سرمایه اجتماعی در شهر کرمان.
- ۳۰- فصلنامه پژوهشی رفاه اجتماعی. شماره ۴۱. ص ۹۳. تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی.
- ۳۱- یشربی، یحیی (۱۳۹۳). مسائل انتخابات از نظر فقه سیاسی. تهران: مرکز دائرالمعارف بزرگ اسلامی . بازدید شده در ۱۳ اسفند ۱۳۹۳